На основу члана 77. став 1. алинеја 10. Статута Природно-математичког факултета у Нишу, Наставно-научно веће Природно-математичког факултета Универзитета у Нишу на седници одржаној дана 28.5.2025. године, доноси

О Д Л У К У

I

УСВАЈА СЕ Правилник за рад са огледним животињама на Департману за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Нишу, број: 01-906 од 22.5.2025. године.

II

Правилник за рад са огледним животињама на Департману за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Нишу, број: 01-906 од 22.5.2025. године, саставни је део ове одлуке.

III

Правилник за рад са огледним животињама на Департману за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Нишу, број: 01-906 од 22.5.2025. године, ступа на снагу даном усвајања а примењиваће се 8 (осмог) дана од дана објављивања на интернет страници и огласној табли Факултета.

IV

Одлуку доставити: продекану за наставу, управнику Департмана за биологију и екологију, Служби за опште и правне послове и архиви Секретаријата Факултета.

НАСТАВНО-НАУЧНО ВЕЋЕ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ

Број: 837/1-01
У Нишу: 28.5.2025.

Председник Наставно-научног већа

Проф. др Мића Станковић

На основу Закона о добробити животиња („Сл. гласник РС”, бр. 41/2009) и члана 77. став 1. алинеје 10. Статута Природно-математичког факултета у Нишу, Наставно-научног већа Факултета на седници одржаној дана 28.5.2025. године доноси

ПРАВИЛНИК ЗА РАД СА ОГЛЕДНИМ ЖИВОТИЊАМА НА ДЕПАРТМАНУ ЗА БИОЛОГИЈУ И ЕКОЛОГИЈУ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКОГ ФАКУЛТЕТУ У НИШУ

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ
Примљено: 22.5.2025.

ОРГ. ЈЕД.	Број	Прилог	Вредност
01	906		

I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Правилник за рад са огледним животињама на Департману за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Нишу (у даљем тексту Правилник) дефинише заштићене животињске врсте, експерименталне процедуре (етичке и неетичке), принципе етичности експерименталног рада на животињама, оспособљеност истраживача за такав рад, Етичку комисију за заштиту добробити огледних животиња на Природно-математичком факултету у Нишу (њену надлежност, састав, начин формирања и правила рада, у даљем тексту: Етичка комисија), поступак добијања мишљења за експериментални рад на животињама од стране Етичке комисије, као и поступак у случају непоштовања правила рада Етичке комисије и одлука донетих на основу Правилника.

II ЗАШТИЋЕНЕ ЖИВОТИЊСКЕ ВРСТЕ И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ ПРОЦЕДУРЕ

Члан 2.

Под заштићеним животињским врстама се сматрају сви кичмењаци, осим човека, који су у стању да осете бол, патњу, страх и стрес (у даљем тексту: огледне животиње), укључујући и њихове развојне облике.

Члан 3.

Етичке експерименталне процедуре подразумевају поступке манипулације огледним животињама и имају за циљ да унапреде и створе нова знања из области биологије и биомедицине и тако допринесу општем развоју науке, а могле би да проузрокују повреде, патњу, бол, страх и стрес животињи, наруше здравствено стање и изазову трајно или привремено нарушавање физичке, психичке и генетичке целовитости животиња, као и смрт животиње.

Члан 4.

Етичке експерименталне процедуре подразумевају и процедуре намерног жртвовања огледних животиња у циљу добијања изолованих органа, ткива и ћелија или

усмрћивања на крају експеримента. Методе жртвовања не смеју да изазивају патњу и бол код огледних животиња. Лишавање животиња живота обавља се на хуман начин према процедурама које проузрокују тренутну и сигурну смрт.

Члан 5.

Неетичке експерименталне процедуре су све манипулације на огледним животињама које могу изазвати бол, патњу, трајно оштећење или смрт, а немају за циљ стварање нових знања и не доприносе развоју науке. У неетичке експерименталне процедуре спадају демонстрације већ познатих знања на огледним животињама, осим у случајевима у којима је укључивање животиња неизбежно у постизању едукативних циљева. Уместо тога препоручује се коришћење компјутерских симулација и других општеприхваћених дидактичких метода рада.

Члан 6.

Употреба животиња у оквиру практичне наставе, у изузетним случајевима, када се процени да циљ едукације не може да се постигне на други начин, могућа је на захтев одговорног наставника, уз сагласност Већа Департмана за биологију и екологију, и уз наменску дозволу Етичке комисије, издату на одређено време, а уз пуно поштовање одредби Правилника.

У високошколским установама је на основним студијама дозвољено обављати вежбе којима се не нарушава живот и добробит, односно физичка, психичка и генетичка целовитост животиња.

Члан 7.

Правилник не разматра поступке обележавања огледних животиња који могу да изазову тренутни бол, испитивање нових ветеринарских препарата и друге ветеринарске поступке који се спроводе у циљу дијагностике обољења (ветеринарски тестови) и лечења животиња.

Члан 8.

При планирању експерименталног рада на огледним животињама потребно је придржавати се следећих принципа етичности:

1. **Принцип замене:** где год је могуће, уместо експеримената *in vivo* на огледним животињама користити алтернативе експерименталне моделе *in vitro* (нпр. ћелијске културе, изоловане органе, микроорганизме) и компјутерске симулације.

2. **Принцип редукције:** користити најмањи могући број експерименталних животиња придржавајући се статистичких процена.

3. **Принцип усавршавања процедура:** усавршавати огледне процедуре до степена на којем је могуће потпуно избећи или умањити непријатна телесна и емоционална искуства животиња у огледу. Осигурати коришћење здравих животиња, животиња одговарајуће врсте и узраста које морају бити прописно узгојене и чуване, и по могућству сродне. Све животиње треба набављати из регистрованих узгајалишта. Обавезно је коришћење одговарајућих статистичких метода при процени резултата. Експериментални протокол мора да предвиди научно валидан одговор на постављене циљеве истраживања.

III ИСТРАЖИВАЧИ

Члан 9.

Истраживачи треба да буду обучени за рад на огледним животињама. Хируршке интервенције на животињама током огледа врши ветеринар или овлашћени научни радник.

Истраживачи су дужни да поднесу доказ о обучености за рад на огледним животињама. Доказ може бити потврда или сертификат о одслушаном курсу о раду са огледним животињама у институцији (у земљи или иностранству) која се бави научно-истраживачким радом и поштује сличне или оштрије прописе од прописа дефинисаних Правилником и Законом о добробити животиња.

Истраживачи са искуством могу доказати компетентност подношењем већ објављених радова у међународним часописима.

IV ЕТИЧКА КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТУ ДОБРОБИТИ ОГЛЕДНИХ ЖИВОТИЊА

Члан 10.

Етичка комисија за заштиту добробити огледних животиња Природно-математичког факултета у Нишу се састоји од 6 (шест) чланова, и то:

1. Три представника из редова наставног особља и истраживача у научним звањима, запослена са пуним радним временом на Факултету, са научним квалификацијама и искуством у раду са огледним животињама;

2. Једног доктора ветеринарске медицине задуженог за заштиту добробити огледних животиња на Природно-математичком факултету у Нишу;

3. Једног представника удружења, односно организације чији циљеви су усмерени на заштиту добробити животиња;

4. Стручњака са искуством у примени статистике у истраживањима.

Најмање трећину чланова Етичке комисије чине лица која нису запослена на Факултету.

Члан 11.

Чланове Етичке комисије који су запослени на Факултету и доктора ветеринарске медицине задуженог за заштиту добробити огледних животиња предлаже Веће Департмана за биологију и екологију, а именује их декан Факултета, уз сагласност кандидата.

Члан 12.

Члана Етичке комисије представника удружења, односно организације чији циљеви су усмерени на заштиту добробити животиња, предлажу невладине организације које се баве заштитом животиња на захтев Факултета, а именује декан, уз сагласност кандидата.

Члан 13.

Мандат чланова Етичке комисије је 3 (три) године и иста лица могу бити поново именована.

Члану Етичке комисије престаје мандат пре истека времена на који је изабран на лични захтев, ако не испуњава дужности члана Етичке комисије или ако грубо повреди закон или други општи акт Универзитета у Нишу.

Ако члан Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња неоправдано, узастопно одсуствује са три седнице, престаје му чланство.

Одлуку о разрешењу доноси декан.

Члан 14.

Чланови Етичке комисије бирају из својих редова председника и потпредседника. Избор председника и потпредседника врши се јавним гласањем, а изабраним се сматра кандидат за кога је гласало више од половине од укупног броја чланова Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња.

Члан 15.

Председник Етичке комисије има следећа права и дужности:
- припрема, сазива и води седнице;
- предлаже дневни ред седнице;
- потписује одлуке, предлоге, закључке, стручна мишљења и друга акта;
- потписује годишње извештаје.

Члан 16.

Потпредседник Етичке комисије има следећа права и дужности:
- замењује председника Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња у случају његове одсутности или спречености да обавља послове и за то време има иста права и дужности као и председник за заштиту добробити огледних животиња;

- помаже председнику у обављању његових дужности;
- обавља послове које му повери председник Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња.

Члан 17.

Чланови Етичке комисије имају следећа права и дужности:
- присуствују и активно учествују у раду по тачкама дневног реда на седницама;
- имају право на увид у документацију која представља делокруг рада Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња;
- имају право на увид у документацију која се односи на тачке дневног реда седница Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња;
- дужни су да чувају податке које су дознали на седницама Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња, а представљају пословну тајну.

Члан 18.

Надлежност Етичке комисије:

1. утврђивање начина спровођења огледа на животињама, у складу са Законом о добробити животиња;
2. обављање стручне контроле над спровођењем огледа на животињама;
3. организовање обуке лица која спроводе огледе на животињама;
4. давање стручних мишљења министру о етичкој и научној оправданости спровођења огледа;
5. подношење редовних годишњих извештаја министру.

Члан 19.

У испуњавању надлежности Етичка комисија за заштиту добробити огледних животиња се руководи одредбама Закона и других општих аката којима се уређује ова област, као и адекватним научно-истраживачким методама и процедурама.

Члан 20.

Етичка комисија за заштиту добробити огледних животиња ради и разматра питања из свог делокруга рада на редовним седницама, које се одржавају по потреби, али најмање два пута годишње. Председник Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња сазива седнице. Уколико је привремено спречен, седницу сазива потпредседник Етичке комисије. Позив на седницу Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња, као и материјал за седнице доставља се члановима најкасније три дана пре дана одређеног за одржавање седнице. Материјал за седнице члановима Комисије шаље се електронском поштом. Уколико је неопходно, председник може сазвати и ванредну седницу Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња у периоду краћем од три дана. Изузетно, председник Етичке комисије може одлучити да сазове седницу која ће се одржати електронским путем у случају када је неопходно да се одређена питања из надлежности Етичке комисије хитно разматрају и о

њима гласа. На питања која нису уређена овим Правилником, а односе се на начин организовања и одржавања седница Етичке комисије, сходно се примењују одредбе Пословника о раду Наставно-научног већа факултета.

Члан 21.

Кворум за рад и одлучивање на седницама Етичке комисије је присуство више од половине именованих чланова.

Гласање на седницама је јавно. Предлог се сматра усвојеним ако за њега гласа већина присутних чланова Етичке комисије.

У доношењу одлука Етичке комисије, поштује се принцип о избегавању сукоба интереса, односно протокол не оцењује истраживач који учествује у предложеном пројекту.

Члан 22.

О раду на седници Етичке комисије води се записник. Записник са седнице Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња води лице које за то одреде чланови Етичке комисије. Записник садржи редни број седнице, дневни ред, време и место одржавања седнице, списак присутних и одсутних чланова Етичке комисије, са назнаком оправданости изостанка и закључке дискусије која је вођена по појединим тачкама дневног реда. У записник се уносе и издвојена мишљења појединих чланова Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња.

Члан 23.

После утврђивања дневног реда приступа се разматрању и усвајању записника са претходне седнице. Записник се усваја јавним гласањем. Записник се сматра усвојеним, ако за њега гласа већина присутних чланова Етичке комисије.

Члан 24.

Административно стручне послове за рад Етичке комисије обавља стручна служба коју одреди декан Факултета.

V ПОСТУПАК ОДОБРЕЊА ОГЛЕДА

Члан 25.

Извођење огледа на животињама може се обављати на основу решења о одобрењу спровођења огледа на животињама које доноси министар надлежан за послове ветеринарства на основу стручног мишљења Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња.

Решење за извођење специфичних и инвазивних огледа на животињама се издаје на основу мишљења Етичког савета за добробит огледних животиња, који оснива министар.

Члан 26.

На писани захтев одговорног лица које спроводи оглед, Етичка комисија је обавезна да, у року од 30 (тридесет) дана од закључног термина за предају захтева, изда мишљење о етичкој и научној оправданости и прихватљивости експерименталног протокола у писаној форми.

Ако захтев из става 1 овог члана није потпун, Етичка комисија писмено или електронским путем обавештава подносиоца захтева да захтев допуни траженим подацима.

На основу позитивног мишљења Етичке комисије, Факултет подноси Захтев за одобрење спровођења огледа на животињама надлежном министарству.

Члан 27.

Захтев за издавање стручног мишљења Етичке комисије и решења о одобрењу спровођења огледа на животињама (Прилог 1) мора да садржи следеће податке:

1) опис поља истраживачког рада који је написан на јасан и недвосмислен начин, како би се разумео циљ истраживања;
2) предности и значај спровођења огледа, потенцијалне опасности и непријатности за огледне животиње, као и категорију тежине, односно инвазивности огледа;
3) детаљан опис материјала и метода рада;
4) доказе о постојању алтернативних метода спровођења огледа и разлоге због којих се они не спроводе;
5) укупан број и врсту животиња по фазама огледа;
6) врсте и дозе анестетика и аналгетика који ће се употребљавати;
7) опис очекиване реакције животиња;
8) опис могућих негативних утицаја на огледне животиње, тежину и дужину трајања таквих утицаја, методе које ће се предузети да би се такви негативни утицаји ублажили или избегли;
9) начин лишавања огледних животиња живота, ако се врши у току или на крају огледа;
10) име лица које је задужено за заштиту добробити огледних животиња и његову стручну оспособљеност;
11) податке о главном истраживачу и сарадницима који учествују у спровођењу огледа: кратка истраживачка биографија главног истраживача, тачна задужења сарадника и потврда о обучености за експериментални рад на животињама како главног истраживача тако и осталих сарадника.

Уколико процени за неопходно, Етичка комисија може тражити додатне информације од подносиоца захтева.

Члан 28.

Факултет је дужан да архивира документацију и мишљење Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња и издата одобрења за спровођења огледа на животињама најмање 5 година.

Члан 29.

Одговорно лице које спроводи оглед је дужно да Етичкој комисији поднесе годишњи извештај о раду са огледним животињама.

Уколико се одобрени оглед не заврши у предвиђеном року трајања одобрења за спровођење огледа на животињама, подноси се нов захтев Етичкој комисији и надлежном министарству за продужење.

VI ПОСТУПАК У СЛУЧАЈУ НЕПОШТОВАЊА ПРАВИЛА РАДА ЕТИЧКЕ КОМИСИЈЕ И ОДЛУКА ДОНЕТИХ НА ОСНОВУ ОВОГ ПРАВИЛНИКА

Члан 30.

Етичка комисија може да организује стручну контролу рада истраживача који поседују Дозволе у циљу контроле поштовања Правилника и након провере дужна је да поднесе писмени извештај који ће бити архивиран заједно са осталом документацијом.

Члан 31.

Етичка комисија дужна је да без одлагања прекине спровођење огледа ако се у току спровођења огледа на животињама поступа супротно одредбама Закона и да о томе обавести надлежно Министарство Републике Србије.

Члан 32.

Одговорно лице које спроводи оглед може поднети жалбу декану Факултета на мишљење Етичке комисије у року од 7 (седам) дана од дана пријема мишљења. Одговорно лице које спроводи оглед може да упути примедбу или приговор декану Факултета на ажурност рада Етичке комисије уколико Етичка комисија не изда мишљење о експерименталном протоколу у временском року који је предвиђен Правилником.

У случају жалбе против мишљења или ажурности Етичке комисије, декан Факултета има право да захтева давање поновног мишљења Етичке комисије по том предмету, у року од 7 дана. Овако донета одлука Етичке комисије је коначна.

VII ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 33.

Овај Правилник ступа на снагу даном усвајања, а примењиваће се осмог дана од дана објављивања на сајту Природно-математичког факултета у Нишу.

Члан 34.

Даном ступања на снагу овог Правилника престаје да важи Правилник за рад са експерименталним животињама на Департману за биологију и екологију број 1087/2-01 од 12.12.2012. године.

Председник Наставно-научног већа
в.д. ДЕКАН
Проф. др Мића Станковић

ПРИЛОЗИ:

Прилог 1: Образац захтева за одобрење спровођења огледа на животињама

Прилог 2: Прилози уз Образац захтева за одобрење спровођења огледа на животињама

Прилог 1

ОБРАЗАЦ ЗАХТЕВА ЗА ОДОБРЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА

Број одобрења: _____

ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ РЕШЕЊА О ОДОБРЕЊУ СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА ИЛИ ЖИВОТИЊСКИМ ОРГАНИМА И ТКИВИМА

ДЕО I : ДЕТАЉИ О РАДУ СА ЖИВОТИЊАМА

1. НАЗИВ РАДА:

2. КЉУЧНЕ РЕЧИ (до 5 кључних речи):

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

3. ЛИЦА КОЈА СПРОВОДЕ ОГЛЕДЕ

3.1. Одговорно лице

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:	**ЗВАЊЕ:**	**ИНИЦИЈАЛИ ТИТУЛЕ:**
КВАЛИФИКАЦИЈЕ:		
ОБУКА / ИСКУСТВО:		
АДРЕСА НА РАДНОМ МЕСТУ:		
ТЕЛЕФОН.:	**ФАКС.:**	**EMAIL АДРЕСА:**

3.2. Остала лица

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:	ЗВАЊЕ:	ИНИЦИЈАЛИ ТИТУЛЕ:
КВАЛИФИКАЦИЈЕ:		
ОБУКА / ИСКУСТВО:		
АДРЕСА НА РАДНОМ МЕСТУ:		
ТЕЛЕФОН.:	ФАКС.:	EMAIL АДРЕСА:

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:	ЗВАЊЕ:	ИНИЦИЈАЛИ ТИТУЛЕ:
КВАЛИФИКАЦИЈЕ:		
ОБУКА / ИСКУСТВО:		
АДРЕСА НА РАДНОМ МЕСТУ:		
ТЕЛЕФОН.:	ФАКС.:	EMAIL АДРЕСА:

(Копирајте ову страницу ако учествује више лица)

3.3. Лице задужено за бригу о добробити животиња

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:	ЗВАЊЕ:	ИНИЦИЈАЛИ ТИТУЛЕ:
КВАЛИФИКАЦИЈЕ:		
ОБУКА / ИСКУСТВО:		
АДРЕСА НА РАДНОМ МЕСТУ:		
ТЕЛЕФОН.:	ФАКС.:	EMAIL АДРЕСА:

4. ПЛАНИРАНО ТРАЈАЊЕ ОГЛЕДА: Од: _____ До: .

5. ДА ЛИ ЈЕ ОВО НОВИ ОГЛЕД? **ДА/ НЕ**

5.1 Ако НИЈЕ:

5.1.1 Број решења о одобрењу претходног огледа:

5.1.2 Назив претходног огледа (*ако се разликује од садашњег предложеног*)

5.1.3 **Име претходног лица које је обављало оглед:** ***(ако се разликује од садашњег предложеног)***

5.2 **Сврха огледа (означити ознаком X):**

Оснивање приплодног запата огледних животиња које се неће користити у истраживањима, тестирањима, образовању, а њихови потомци могу да се користе у те сврхе	Сврха 0	
Фундаментална истраживања у вези са основном грађом и функцијом организма, органа, ткива, ћелија, молекула...	Сврха 1	
Медицинска истраживања која се односе на здравствене поремећаје и болести, њихов узрок, генезу, дијагностику, третман, превенцију и сл.	Сврха 2	
Испитивање ефикасности, токсичности и шкодљивости лекова, вакцина, биоцида и других производа који се користе у хуманој и ветеринарској медицини, заштити биља, заштити природе и сл.	Сврха 3	
Развојне студије нових производа који могу да се примене у дијагностици, терапији обољења човека и животиња, заштити здравља људи и животиња, заштити природе и сл.	Сврха 4	
Испитивање квалитета хране за животиње, хране животињског порекла и производа животињског порекла	Сврха 5	
Образовање и стручно усавршавање студената и стручњака из области биомедицинских наука	Сврха 6	

5.3. **Категорија инвазивности огледа на животињама (заокружити категорију!)**

A	**B**	**C**	**D**	**E**

6. **ВРСТА И БРОЈ ЖИВОТИЊА КОЈЕ ЋЕ СЕ КОРИСТИТИ У ИСТРАЖИВАЊИМА:**

Уобичајен назив врсте	
Латински назив врсте	
Раса, сој	
Посебна особина расе, соја	
Пол	
Старост	
Телесна маса	
Порекло (извор набавке)	
Број 1. године истраживања	
Број 2. године истраживања	
Број 3. године истраживања	

Укупан број за 3 године	

6.1. Да ли је коришћење врсте забрањено или на неки други начин било којим законом или другим правним актом Републике Србије?

ДА / НЕ

Ако ЈЕСТЕ, којим :

Ако ЈЕСТЕ, навести који број животиња није обухваћен забраном, односно ограничењем:

7. СМЕШТАЈ И НЕГА ЖИВОТИЊА;

7.1. Место смештаја животиња током огледа:

Зграда:

Спрат:

Соба:

7.2 Лице/а одговорно/а за дневну бригу о животињама: (а која може да се контактира и после истека радног времена и викендом)

Име и презиме:.....

Звање/радно место:.....

Телефон на послу:..... Телефон код куће:..... Мобилни:.....

7.3. Начин смештаја животиња у току огледа (означити ознаком X):

Лабораторијски услови		**Фармски услови**		**Стационат за животиње**	
Подни систем - индивидуални		Подни систем - индивидуални		Подни систем - индивидуални	
Подни систем - групни		Подни систем - групни		Подни систем - групни	
Кавезни систем - индивидуални		Кавезни систем - индивидуални		Кавезни систем - индивидуални	
Кавезни систем - групни		Кавезни систем - групни		Кавезни систем - групни	
Бокс индивидуални		Бокс индивидуални		Бокс индивидуални	
Бокс групни		Бокс групни		Бокс групни	
Кутија		Кутија		Кутија	
Када		Када		Када	
Базен		Базен		Базен	
Рибњак		Рибњак		Рибњак	
Друго (навести)		Друго (навести)		Друго (навести)	

7.4. Огледи се обављају на (одељење, организациона јединица, катедра) навести:

7.5. Начин и праћење здравственог стања и добробити животиња у огледу у току дана, викендом, и празником (описати колико пута дневно се животиње посматрају на промену здравственог стања и понашања, у које време, на који начин се спроводи контрола здравственог стања и добробити животиња током викенда и празника).

8. ЦИЉ КОРИШЋЕЊА ЖИВОТИЊА (укратко описати са највише 50 речи)

8.1. Опис огледног дизајна писан језиком који је разумљив лаику

9. РАЗЛОГ КОРИШЋЕЊА ЖИВОТИЊА (укратко описати са највише 50 речи)

10. ДА ЛИ ВАМ ЈЕ ПОЗНАТО ДА ЛИ ЗА ОВУ ВРСТУ ОГЛЕДА ПОСТОЈЕ АЛТЕРНАТИВЕ? ДА | НЕ

11. НАВЕСТИ 5 РЕФЕРЕНЦИ СТРАНИХ АУТОРА КОЈИ СУ ПУБЛИКОВАЛИ РЕЗУЛТАТЕ СЛИЧНИХ ИСТРАЖИВАЊА И УЗ ОРИГИНАЛ ОБРАСЦА ПРИЛОЖИТИ ФОТОКОПИЈЕ ТИХ РАДОВА

1.

2.

3.

4.

5..

12. У ПРАЗНО ПОЉЕ СТАВИТИ ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ/АЛГОРИТАМ ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА (контролне групе, огледне групе, начин третмана, средства која се апликују, дозе, начин апликације и све остало што је релевантно за оглед)

13. СВРХА ОГЛЕДА

13.1. Главна сврха огледа (означити са X)?

(обележити само једно)

- ☐ истраживања
- ☐ терапија
- ☐ обука
- ☐ дијагностика
- ☐ помоћно средство за физиолошку функцију
- ☐ развојни производ (лек/вакцина/биосид/храна/ намирнице/други производи)

13.2. За коју област истраживања су од релевантног значаја или у којој области могу да се примене

(навести само једну !)

- ☐ конзервација / екологија
- ☐ ветеринарска медицина
- ☐ основна биологија
- ☐ пољопривреде (сточарство, особине, производност)
- ☐ медицина/стоматологија
- ☐ фармација

14. ПОДРУЧЈЕ ИСТРАЖИВАЊА (обележити само једно)

- ☐ понашање
- ☐ малигна обољења
- ☐ испитивање лекова/биоцида
- ☐ гастроинтерстинални систем
- ☐ имунологија
- ☐ мишићно-скелетни систем
- ☐ орална биологија
- ☐ репродукција
- ☐ биолошки материјали
- ☐ кардиоваскуларни систем/крв
- ☐ екологија
- ☐ генетика/генетске манипулације
- ☐ заразне болести
- ☐ неуробиологија/чула
- ☐ паразитологија
- ☐ респираторни систем
- ☐ развојна биологија
- ☐ ендокринологија
- ☐ раст
- ☐ молекуларна биологија
- ☐ исхрана
- ☐ бубрежна функција
- ☐ токсикологија
- ☐ друго (**навести** !)

15. ВРСТА

- ☐ миш
- ☐ пацов
- ☐ зец/кунић
- ☐ заморац
- ☐ мачка
- ☐ пас
- ☐ коњ
- ☐ примат
- ☐ овца
- ☐ свиња
- ☐ говече
- ☐ коза
- ☐ дивља животиња/сисар
- ☐ птица
- ☐ водоземац/гмизавац
- ☐ риба
- ☐ цефалоподи
- ☐ друга врста (**навести** !)

16. КАТЕГОРИЈА ИСТРАЖИВАЊА

16.1. Да ли се истраживања спроводе ?

- ♣ A. само ради посматрања животиња у природи, на изворним стаништима, зоолошким вртовима, фармама и сл.
- ♣ B. на животињама које су претходно лишене живота ради узорковања крви, лимфе, цереброспиналне течности и чврстих ткива за успостављање културе ткива, ћелија или ради изоловања и проучавања органа *in vitro*
- ♣ C. на животњама у општој анестезији без опоравка по завршетку огледа
- ♣ D. на животињама које ће остати у животу после огледа који није проузроковао стрес животињи (апликација нетоксичних и других нешкодљивих материја, венепункција, краткотрајно обуздавање животиња, ускраћивање животињама хране и воде у границама физиолошке издржљивости и сл.)

- ♣ E. на животињама које ће преживети после огледа заснованог на минималном степену стреса кратког трајања (канулација крвних судова на анестезираним животињама, давање фармаколошких супстанци, лапараскопија, краткотрајно обуздавање дивљих животиња, ускраћивање животињама хране и воде изван граница физиолошке издржљивости и сл.)
- ♣ F. на животињама које ће преживети после интервенције која проузрокује знатан астепен стреса или хроничан стрес (после већих хирушких захвата, индуковане промене понашања животиње биолошким, физичким или хемијским средствима, дуготрајно обуздавање животиње, примена токсичних или материја које проузрокују бол и сл)

16.2. Назначити врсту инвазивности огледа

(означити само једно)

☐ алгезија	☐ апликација токсичних материја	☐ зрачење
☐ генетска манипулација	☐ апликација пирогених материја	☐ интервенције на фетусима
☐ неоплазија	☐ тератогеност	☐ квалитативно неправилна исхрана
☐ биохевиорална депривација	☐ телесне повреде	☐ квантитативно неправилна исхрана
☐ социјална изолација	☐ ампутација	☐ оскудевање у води
☐ индукција заразних болести	☐ вађење целих или делова органа	☐ Друго - (**навести** !)
☐ индукција паразитских болести	☐ опекотине	

17. ДА ЛИ ОГЛЕД ОШТЕЋУЈЕ ГРАЂУ И ФУНКЦИЈУ ОРГАНИЗМА ЖИВОТИЊЕ? ДА | НЕ

18. ДА ЛИ ОГЛЕД ЗАХТЕВА УПОТРЕБУ АНЕСТЕТИКА? ДА | НЕ

19. АКО ЈЕ ОДГОВОР ДА НАВЕСТИ:

(а) врста анестетика, доза, начин апликације:
(б) колико дуго ће се пратити животиње у општој анестезији?:.

20. ДА ЛИ ОГЛЕД ЗАХТЕВА УПОТРЕБУ АНАЛГЕТИКА? ДА | НЕ

21. АКО ЈЕ ОДГОВОР ДА НАВЕСТИ:

(a) врста аналгетика, доза, начин апликације:
(b) у ком периоду огледа се даје аналгетик и колико дуго траје његово дејство?
(c) лице које апликује аналгетик:
(d) разлог због кога се не употребљава аналгетик:

22. Посматрање опоравка животиње, појаве бола и симптома стреса код животиње

(a) колико често ће после огледа животиње бити посматране?
(b) који знаци ће бити праћени?
(c) лице које ће пратити појаву бола и стреса после огледа:

23. УТИЦАЈ ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊЕ (означити са X)

☐ потпуни опоравак ☐ делимични опоравак ☐ лишавање живота

24. ПОСТУПАК СА ЖИВОТИЊОМ КОЈА ПРЕЖИВИ ОГЛЕД

- ☐ удомљавање
- ☐ коришћење у другим истраживањима
- ☐ друго (навести)
- ☐ враћање у основни запат
- ☐ продаја

25. АКО СЕ ЖИВОТИЊА ЛИШАВА ЖИВОТА НАВЕСТИ НАЧИН

26. АКО СЕ ЗА ЛИШАВАЊЕ ЖИВОТА КОРИСТЕ НЕКЕ ОД ФИЗИЧКИХ МЕТОДА НАВЕСТИ КОЈЕ И РАЗЛОГ (до 50 речи)

27. ДА ЛИ ИСТРАЖИВАЊА ПРЕДСТАВЉАЈУ РИЗИК ПО ЛИЦЕ/А КОЈЕ СПРОВОДИ/Е ОГЛЕД И ДРУГО ОСОБЉЕ?

ДА	НЕ

Ако представљају ризик, које мере ће се предузети да се ризик смањи или избегне?

28. НАЧИН ОДЛАГАЊА УГИНУЛИХ ЖИВОТИЊА ИЛИ ЖИВОТИЊА ЛИШЕНИХ ЖИВОТА (описати до 50 речи)

29. НАЧИН ОДЛАГАЊА ДРУГОГ МАТЕРИЈАЛА ИЗ ОГЛЕДА (описати до 50 речи)

Прилог 2

ПРИЛОЗИ УЗ ОБРАЗАЦ ЗАХТЕВА ЗА ОДОБРЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА НАД ЖИВОТИЊАМА

ЖИВОТИЊЕ НА КОЈЕ СЕ ОДНОСИ ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ИЗДАВАЊЕ РЕШЕЊА О ОДОБРЕЊУ СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА

ЖИВОТИЊЕ НА КОЈЕ СЕ ОДНОСИ ЗАХТЕВ

Захтев за издавање Решења о одобрењу спровођења огледа се подноси за следеће категорије животиња:

1. сви кичмењаци, укључујући и рибе који се користе за истраживања, тестирања и образовне сврхе
2. главоношци (октоподи, сипе)
3. све животиње које се хватају из било ког разлога
4. све животиње које се хватају да би се обележиле, да би им се узеле телесне мере или узорци течности и ткива
5. све животиње које се лове
6. заштићене, угрожене и ретке врсте

ЖИВОТИЊЕ НА КОЈЕ СЕ НЕ ОДНОСИ ЗАХТЕВ

Захтев за издавање Решења о одобрењу спровођења огледа се не подноси за следеће категорије животиња:

1. сви бескичмењаци који нису главоношци
2. угинуле животиње, које нису лишене живота ради истраживања
3. јаја, ембриони, ларве, осим ларви врста риба за које се очекује да се потпуно развију до адулта
4. животиње које се посматрају на природним стаништима, резервартима, зоовртовима, без икаквих манипулација са животињама.
5. огледне животиње које се гаје у лабораторијским условима ради репродукције
6. домаће животиње које се гаје под стандардним условима
7. животиње познатих власника, које су обухваћене лечењем ако служе за обуку студената
8. животиње лишене живота или заклане из комерцијалних разлога
9. рибе из рибњака које се гаје да би се порибљавале друге воде
10. рибе које се лове ради утврђивања величине популације, миграције и др
11. рибе које се изловљавају/узоркују угинуле (болест, тровања...)

КАТЕГОРИЈЕ ИНВАЗИВНОСТИ ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА

Категорија "А" - огледи на неживом материјалу, живим изолатима (ћелијске и ткивне културе) и на инвертебратима.

Категорију "В" - огледи на животињама који не проузрокују осећај нелагодности код животиња или је овај осећај слабог интензитета. Примери су експерименти на инвертебратима са комплексним нервним системом, истраживања на краткотрајно и вешто обузданим животињама ради посматрања и физичког испитивања, интравенска, поткожна, интрамускуларна, интраперитонеална, перорална, интраторакална и интракардијална (категорија "С") апликација нетоксичних материја, акутна истраживања на потпуно анестезираним животињама које се на крају огледа жртвују еутаназијом, а у току огледа не могу доћи свести, тј. проучавање тренутне смрти, демонстрирање метода еутаназије после брзог увођења у бесвесно стање, као што је предозирањем анестетика или декапитација после седације или лаке анестезије и огледи који се заснивају на краткотрајном гладовању и жедновању животиња у времену које одговара дужини апстиненције у природним условима.

Категорија "С" - експерименти који проузрокују минимални степен стреса или бола или само краткотрајни бол. Примери су истраживања на кичмењацима заснована на канулацији или катетеризацији крвних судова или телесних дупљи под анестезијом, мале хируршке интервенције под анестезијом, биопсија, лапароскопија, краткотрајно обуздавање ради једноставне опсервације или друге врсте испитивања, али које су повезане са минималним стресом, краткотрајни период ускраћивања хране и воде, али који превазилази период природне апстиненције, експерименти ради проучавања понашања на свесним животињама које су краткотрајно обуздане тако да је код њих проузрокован минималан степен стреса или су обуздане применом непријатних стимулуса. После завршених огледних процедура "С" категорије код животиња не сме да се испоље знаци анорексије, дехидрације, хиперактивност, сомнолентност, повећана потреба да леже, интензивна вокализација, појачана агресивност, аутоизолација, антисоцијално понашање или аутомутилација.

Категорија "D" - експерименти који проузрокују значајан степен бола код кичмењака. Пример су истраживања на кичмењацима која се заснивају на хируршким интервенцијама под општом анестезијом, после којих је могућ потпуно опоравак, индукција физиолошких или морфолошких аномалија које за последицу имају бол или стрес, излагање животиње непријатним стимулусима чије је избегавање немогуће, пролонгирано физичко обуздавање у трајању од више часова, индукција промена у понашању, које доводе до стреса, као што су одвајање младунчади од мајке, агресивност, излагање предаторима, поступци који проузрокују тежак и иреверзибилан бол и прекид сензоримоторне организације, примена комплетног Фројндовог адјувanta, индукција радијационе болести и сл. Експерименталне процедуре "D" категорије не смеју проузроковати тежак клинички облик стреса у чијој симптоматологији преовлађују непожељне промене у понашању, одсуство самонеге, дехидрација, абнормална вокализација, пролонгирана анорексија, циркулаторни колапс, екстремна летаргија, непокретност, знаци тешке локалне и системске инфекције и др.

Категорија "Е" - експерименти који се заснивају на проузроковању бола јаког интензитета близу или изнад прага толеранције неанестезираних свесних животиња. Примери су примена мишићних релаксаната или паралитика, као што су сукцинилхолин или други куриформни лекови који се користе само ради обуздавања неанестезираних животиња при хируршким интервецијама, наношење тешких телесних повреда, опекотина или траума неанестезираним животињама, тестови на токсичност и експерименталне инфекције или друге индуковане промене здравственог стања које за последицу имају угинуће, покушај индукције психотичког понашања животиња, методи жртвовања животиње који нису прописани од надлежне лабораторијске институције (нпр. употреба стрихнина), индукција тешког облика неповратног стреса или термичког шока. Међутим, у већини земаља које се придржавају ове категоризације забрањено је извођење поступака "Е" категорије.

ПРАЋЕЊЕ СТРЕСА КОД ОГЛЕДНИХ ЖИВОТАЊА

ПРОЦЕНА СТРЕСА				
Параметар	**Животиња (ID)**	**Оцена**	**Датум/време**	**Датум/време**
Изглед	Нормалан	0		
	Изостанак чишћења (хигијенско понашање)	1		
	Накострешеност, исцедак из носа	2		
	Пилоерекција, погрбљеност	3		
Уношење хране и воде	Нормално	0		
	Недовољно, телесна маса опада за 5%	1		
	Недовољно, телесна маса опада за 10-15%	2		
	Изостанак уношења	3		
Клинички знаци	Нормална телесна температура, нормалан број откуцаја срца и фреквенције дисања	0		
	Благе промене телесне температуре, броја откуцаја срца и фреквенције дисања	1		
	T±1°C, одступање у броју откуцаја срца и фреквенције дисања за 30%	2		
	T±2°C, одступање у броју откуцаја срца и фреквенције дисања за 50% и више	3		
Природни облици понашања	Нормално понашање	0		
	Незнатне промене понашања	1		
	Слаба покретљивост, измењена покретљивост и изолованост	2		
	Вокализација, аутомутилација, неуобичајена смиреност, поспаност, неоглашавање	3		
Провоцирано понашање	Нормалан одговор	0		
	Незнатна депресија или хипо или хиперактивност	1		
	Промене средњег интензитета у очекиваној реакцији на провоцирано понашање	2		
	Прекоматозно стање, ареактивност, пренаглашена хипореактивност или пренаглашена хиперреактивност	3		
Оцена	Ако се оцена 3 појавила више од једном, додати екстра поене за сваку оцену 3	2-5		
	УКУПНО	0-20		

Процена стреса
0-4 нормално
5-9 потребна примена аналгетика или другог третмана
10-14 патња, потреба за прекидом или корекцијом огледа
15-20 тежак стрес, завршетак огледа